

Kultur- och fritidskontoret

Handläggare: Eva Rosén Lundqvist

Titel: Enhetschef

E-post: eva.rosen-lundqvist@norttalje.se

Utredning om inrättande av kulturarvsfond

Uppdrag

Kultur- och fritidsnämnden har i Mål och budget 2023–2025 fått i uppdrag att utreda införandet av en kommunal kulturarvsfond.

Sammanfattning

Kultur- och fritidskontoret har sett över möjligheten att inrätta en kulturarvsfond. Med hänvisning till att kommunen redan idag har ett förhållandevis omfattande stöd för att bevara och utveckla kulturarvet genom exempelvis bidrag till föreningar, redovisas i stället förslaget att ett kulturarvsstipendium inrättas. Till skillnad från en kulturarvsfond kompletterar ett kulturarvsstipendium nuvarande stödstrukturer och bedöms därför vara en större möjlighet att ytterligare förstärka förutsättningarna för att kulturarvet fortsätter utvecklas, bevaras och tillgängliggörs.

Nuvarande arbete för att främja kulturarvet

Kultur- och fritidskontoret uppfattar att syftet med en kulturarvsfond är att ge ekonomiskt stöd för verksamhet som främjar utveckling och bevarande av det rika kulturarv som finns i Norrtälje.

Kulturarv definieras vanligen som historiska spår som tillkommit genom mänsklig aktivitet i olika tider: objekt eller företeelser, men också idéer och perspektiv. Kulturmiljö avser hela den av människor påverkade miljön och kan omfatta en enskild lämning eller ett större landskapsavsnitt.

Kulturarvet är en viktig del av vår gemensamma historia och vår identitet. Genom att vårda kulturarvet kan vi bevara och främja vår förståelse av vårt ursprung, våra traditioner och vår kulturella mångfald. Kulturarvet har också ett ekonomiskt värde, både genom turism och som en källa till inspiration för konstnärer och kreativa yrken. Kulturarvets betydelse för just turism och besöksnäring och de inkomster och arbetstillfällen som genereras inom dessa näringar underskattas inte sällan.

I Norrtälje finns höga kulturmiljövärden och ett rikt kulturarv. I kommunen finns 26 riksintresseområden för kulturmiljö, vilket gör Norrtälje till en av de kommunerna med flest antal i landet.

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norttalje.se
www.norttalje.se

Norrtälje kommun bedriver redan idag ett omfattande arbete för att främja kulturarvet;

- Vård och skötsel av fornminnesområden: Inom ramen för kultur- och fritidsnämndens uppdrag sker årligen vård och skötsel av fornminnesområden. Fornvårdsarbetet omfattar även dialog och samverkan med markägare för att hålla betesdjur i kulturlandskapet samt informationsinsatser för att tillgängliggöra för allmänheten. Kommunen anordnar även fornvårdsexkursioner för att stimulera intresset för vårt kulturarv.
- Kunskap och utställningar i Roslagsmuseet: Roslagsmuseet återöppnade under mars 2023 och är ett uttryck för ambitionen att ytterligare tillgängliggöra Norrtäljes och Roslagens kulturarv. Förutom publika utställningar i Gevärsfaktoriet och samlingarna, finns kompetens inom Roslagsmuseet för att ge råd och information samt genom samverkan med föreningslivet främja kulturarvet. Kommunen ansvarar för samt finansierar driften av Roslagsmuseet inklusive Faktoriparken.
- Stöd och bidrag till föreningar: Kultur- och fritidsnämnden främjar kulturarvsverksamhet genom att ge stöd till föreningar som genom aktiviteter mm. stimulerar intresset för och kunskapen om kulturarvet. Stöd omfattar verksamhetsbidrag, programbidrag, anläggningsbidrag samt stöd till studieförbund. Syftet med stödet är att underlätta och möjliggöra skapande och utåtriktad kulturverksamhet som är öppen för allmänheten och/eller stödja verksamhet som belyser och utvecklar Norrtälje kommuns kulturhistoria och kulturarv. I detta sammanhang kan hembygdsföreningarna särskilt omnämnas, liksom andra aktörer så som Albert Engströmssällskapet, Erikskulle, Sjöfartminnesföreningen, Torsten Nordströms stiftelse, Skebobruks museum mfl.
- Stöd till kulturinstitutioner som främjar kulturarvet. Förutom löpande årligt stöd genom bidrag ger Norrtälje kommun ekonomiska förutsättningar för viktiga kulturinstitutioner som verkar för att bevara och utveckla kulturarvet. Pythagoras industrimuseum, Storholmen samt stöd för förhyrning av Finsta stationshus och LV3 museum kan nämnas här.

Förutom kommunens ekonomiska stöd finns en infrastruktur på regional och nationell nivå etablerad för att främja kulturarvet. Riksantikvarieämbetet har det övergripande ansvaret för overseende av kulturminnesvården. Riksantikvarieämbetet fördelar årligen medel för att främja kulturarvet (kulturarvsanslaget, bidrag till forskning och utveckling inom kulturarv, bidrag till ideella organisationer, inom kulturmiljöområdet, bidrag till kulturarvsarbete samt bidrag till kulturarvs-IT). Länsstyrelsen har tillsyn över och lämnar stöd till kulturminnesvården i länet och fördelar bland annat bidrag till kulturhistoriskt viktiga miljöer. Viktiga delar av kulturarvet skyddas genom kulturmiljölagen.

Sammanfattningsvis finns ett flertal aktörer som på olika sätt verkar för att främja kulturarvet och Norrtälje kommun bedriver redan idag ett förhållandevis omfattande arbete.

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norrtalje.se
www.norrtalje.se

Kommunal kulturarvsfond

Även om flertalet av Sveriges kommuner bedriver ett aktivt arbete för att främja kulturarvet och värna det för kommande generationer, så är det ovanligt att det sker genom fördelning av medel genom en kulturarvsfond. I översynen har inget exempel kunnat påvisas.

I stället är det vanligaste att ekonomiskt stöd ges genom bidrag till föreningar och andra aktörer som genom sin verksamhet bidrar till att främja kulturarvet. Vad som är skillnaden mellan en fond och bidrag är svårt att se då mottagarna, föreningar i första hand, är desamma.

En skillnad skulle dock kunna vara att en fond till skillnad från bidrag finansieras av andra än kommunen. Exempelvis kan man tänka sig att en fond finansieras av privatpersoner eller företag som vill donera pengar till fonden. Kommunens roll blir då att fördela pengar som andra har donerat till kommunen. Viljan att donera pengar till kommunen är dock sannolikt låg, oavsett om det rör sig om privatpersoner, organisationer eller företag. Orsaker till detta torde främst vara den allmänna uppfattningen att kommunen redan har tillgång till resurser genom skatter samt att det sannolikt finns mer attraktiva organisationer och ändamål att donera pengar till än en kommun. Här kan konstateras att Norrtälje kommun förvaltar fonder för andras räkning; Trygghetsfonden, Anna och Rolf Balkenhausens donationsfond, J.M. Holmers och Österlundsfond, Ebba Genteles stiftelse, Anna Linnéa Anderssons fond, Karl Johan Mattssons stiftelse, E.G. Stenbergs Donationsfond I, T.F.F. behövande i Norrtälje kommun, Stenbergiska stiftelsen, Norrtälje skolfond, Carlssonska Roslagsbro, och Fonden till förmån för lärare.

Sammanfattningsvis är det svårt att se vad en kulturarvsfond tillför utöver de stödformer som redan finns.

Kulturarvsstipendium

Även om ett omfattande arbete redan bedrivs inom kommunen och stödformer för föreningar som verkar för att främja kulturarvet är på plats, så finns möjlighet att ytterligare stimulera främjande insatser. En sådan är att inrätta ett årligt kulturarvsstipendium. Ett kulturarvsstipendium skulle komplettera nuvarande insatser för att främja kulturarvet och tillför därför sannolikt ett visst värde i sammanhanget.

Ett kulturarvsstipendium skulle i sådana fall komplettera de stipendier som kommunen i dagsläget redan fördelar (kulturstipendium, kulturpris, stipendium för barn- och ungdomsföreningar samt Årets eldsjäl).

Syftet med ett kulturstipendium skulle vara att uppmärksamma enskilda personers eller organisationers arbete för att bevara, dokumentera och förmedla kulturarvet i Norrtälje. Några aspekter som skulle kunna ges särskilt uppmärksamhet vid utformning av stipendiet är insatser inom nedanstående områden:

1. Bevarande av byggnader och platser med historisk eller kulturell betydelse
2. Forskning om historia, kultur och arkeologi, tex. genom insamling, dokumentation och tolkning av historiska artefakter eller genom undersökning av kulturarvsområden.

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norrtalje.se
www.norrtalje.se

3. Utbildning och medvetenhetshöjande insatser, tex. genom undervisning i skolor, workshops eller kulturella evenemang.
4. Digitalisering och tillgängliggörande av kulturarvet, tex. genom digitalisering av historiska dokument, arkiv och samlingar,
5. Bevarande av traditionella hantverk och tekniker, tex. genom utbildning, eller genom bevarande av traditionella byggnadstekniker eller motsvarande.

Kulturarvsstipendiet skulle kunna vara möjligt att få för enskilda personer, föreningar, stiftelser eller företag, kunna fördelas på upp till tre personer/aktörer per år och vara på en totalsumma på maximalt 40 tkr.

Hanteringen av stipendiet skulle i sådana fall ske på samma sätt som för övriga stipendier, dvs. uppmärksammas genom diplom och delas ut i samband med Kulturgalan.

Risker

Riskerna med att inrätta ett kulturstipendium bedöms som låga. En möjlig risk är att tillkomsten av fler stipendier minskar det symboliska värdet på befintliga stipendier. Risken bedöms möjlig att hantera.

Ekonomiska konsekvenser

Den ekonomiska konsekvensen är beroende av stipendiets storlek och påverkar kultur- och fritidsnämndens budget. Ett stipendiums främst värde är sannolikt inte dess ekonomiska storlek utan den symboliska betydelsen som det har för mottagaren och i förlängningen för synen på vikten av att främja kulturarvet för kommande generationer. En total budget för ett kulturstipendium sätts förslagsvis till 40 tkr kronor där kultur- och fritidsnämnden har möjligheten att fördela medlen till en, två eller tre mottagare.

Analys och slutsats

Kultur- och fritidskontoret vill lyfta fram att kommunen redan idag bedriver ett omfattande arbete för att främja kulturarvet. En viktig del i detta arbete är samverkan och stöd till föreningslivet och de kulturinstitutioner som finns inom kommunen.

Kultur- och fritidskontoret bedömer därför att det bästa sättet att för att garantera ett fortsatt arbete med att bevara, använda och utveckla kulturarvet i Norrtälje, är att fortsätta arbeta inom befintliga strukturer, det vill säga stöd till föreningar, fortsatt satsning på befintliga stöd till kulturmiljöer och kulturinstitutioner, fortsatt bedömning av särskilda satsningar och nya projekt inom den ordinarie budgetprocessen.

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norrtalje.se
www.norrtalje.se